

Komentář Wolters Kluwer k novému občanskému zákoníku

Již druhým rokem se v praxi aplikuje nový občanský zákoník. Jedná se o klíčovou normu, která komplexně upravuje oblast soukromého práva, a proto se její dopad týká prakticky celé populace. V tom je tato norma jedinečná. Jsme současně svědky neustálých pokusů tuto normu novelizovat s poukazem na její nedostatky. Nechci se vyjadřovat k tomu, co je na uvedeném zákoně dobré či špatné, ale jsem přesvědčen o tom, že nejhorší, co se může v oblasti soukromého práva stát, je příliš častá změna. Lidé si zaslouží jistou míru stability v právní úpravě svého soukromého života a neměli by se stát pokusnými králíky snaživých legislativců. Že kolem nové úpravy soukromého práva vznikají výkladové problémy, není nic překvapivého, neboť ty vzniknou vždy v souvislosti s novou právní úpravou, a pokud se budou tvořit další novely, nepovede to k ničemu jinému než k vytvoření dalších výkladových problémů, tentokrát spojených s výkladem novely. Takový zákon, jakým je nový občanský zákoník, vyžaduje, aby beze změny platil alespoň deset let a teprve po uplynutí této doby by se mohlo uvažovat o nějakých úpravách. Do té doby by měla soudní praxe a doktrína usilovat o rozumný a smysluplný výklad nové úpravy.

Jednou z cest je komentářová literatura, která kombinuje náhled soudní praxe a nauky a vytváří základ pro aplikaci práva. Jedním vůbec z prvních komentářů nového občanského zákoníku, který se postupně dostával na trh, je komentář nakladatelství Wolters Kluwer. V současné době je toto dílo nabízeno jako ucelený soubor zahrnující kompletní výklad nového občanského zákoníku. Jedná se přitom o velmi rozsáhlé dílo autorského kolektivu složeného z předních odborníků soukromého práva na čele s profesory Švestkou, Dvořákem a Fialou, kteří jsou vedoucími autorského kolektivu. Právě tyto osobnosti a další osobnosti, které se podílely na zpracování jednotlivých svazků, dávají záruku jisté autoritativnosti výkladu komentovaných ustanovení zákona.

První svazek patří k nejobsáhlejším a je zasvěcen výkladu obecné části občanského zákoníku. Jedná se o ustanovení § 1 až 654. Zvláštní pozornost si zaslouží zasvěcený výklad základních zásad, z nichž nová úprava soukromého práva vychází, z pera prof. Pelikánové a jejího syna, současného ministra spravedlnosti Roberta Pelikána (mimoходом jinak velkých kritiků stávající úpravy). To ale neubírá nic na kvalitě jejich výkladu, kterým pro mě tak trochu paradoxně prokazují, že i ta ustanovení, která považují za problematická, jsou vyložitelná, a tudíž pro praxi a každodenní život použitelná. Zaujal mě i výklad prof. Tichého k úpravě právního jednání a právních událostí. Zdařilý je rovněž výklad promlčení a prekluze z pera dr. Svobody, což je věčné téma a noční můra pro advokáty.

Monotematický je druhý svazek, který celý je věnován rodinnému právu. Zde jako autor dominuje doc. Zuklínová, která dle mého názoru patří k největším odborníkům na oblast rodinného práva u nás. Ostatně se také významnou měrou podílela na zpracování zákonné předlohy a na jejím zasvěceném komentáři je to znát. Na jejím komentáři oceňuji především schopnost propojit teoretický výklad s praktickými závěry pro aplikaci jednotlivých ustanovení. Tato její schopnost má nepochybně spojitost s tím, že její tatínek byl známým pražským advokátem. Cenný je také komentář dr. Nové k problematice osvojení nezletilého

dítěte, která zde uplatňuje své praktické znalosti dané problematiky z pozice opatrovnického soudce.

Problematika absolutních majetkových práv je komentována ve dvou samostatných svazcích. Třetí svazek je věnován výkladu všeobecných ustanovení k této problematice, ale zejména pak výkladu věcných práv. Jde o téma veskrze praktické a autoři také ke zpracování přistoupili se zohledněním této skutečnosti. Ze zpracování tohoto tématu je patrné, že autoři byli vedeni snahou postihnout případné budoucí výkladové problémy a hledají na ně odpovědi, a to i s využitím dosavadní judikatury, případně judikatury prvorepublikové, která vycházela z obecného občanského zákoníku z roku 1811. Hledání těchto souvislostí je cenné, protože vede k překonání stereotypu, že vše co bylo před rokem 1950, je nepoužitelné. Za zvláště zdařilý považuji výklad zástavního práva, který zpracoval prof. Fiala. Oceňuji ale i zpracování ostatních témat, např. nabytí vlastnického práva zpracované dr. Thöndelem, bytové spoluvlastnictví zpracované dr. Čápem nebo správu cizího majetku, na jejímž zpracování se kromě prof. Tichého podíleli ještě další autoři.

Čtvrtý svazek se rovněž věnuje absolutním právům, a to monotematicky právu dědickému. Autorem komentáře je především dr. Šešina, některých částí, jako např. úpravy závěti, ve spoluautorství s dr. Wawerkou, a dále prof. Dvořák, který zpracoval komentář k ustanovením o dědické smlouvě. Z pohledu dosavadní úpravy dědického práva, tak jak byla pojata v občanském zákoníku z roku 1964, je nová úprava zásadní změnou, a proto o to významnější je mít k dispozici komentář způsobit tuto novou úpravu přiblížit praktikujícím právníkům. Myslím, že to se v uvedeném komentáři skutečně podařilo. I když jde o řadu institutů, které jsou zcela nové, je jejich výklad podán srozumitelným způsobem s použitím odkazů na dosavadní rozhodovací praxi soudů a tam, kde jde o instituty převzaté z úpravy platné do roku 1950, i z praxe prvorepublikových soudů a soudů z období před rokem 1918. Komentář je skutečným návodem, jak postupovat, a obsahuje i řadu příkladů, na nichž je dokumentováno, jak správně postupovat, jako např. výpočet krácení odkazů, nebo výpočet dědických podílů s krácením odkazů. Z tohoto pohledu je komentář k dědickému právu pro praktikující právníky neobyčejně cenný.

Nejobsáhlejší částí občanského zákoníku je úprava relativních majetkových práv. Zahrnuje, pokud dobře počítám, celkem 1293 paragrafů, což je téměř jedna polovina celého zákona. Proto je toto téma zpracováno ve dvou částech, a to ve svazku V., ve kterém jsou komentována všeobecná ustanovení o závazcích a část závazků z právních jednání včetně dílu věnovaného závazkům ze smluv příkazního typu, a ve svazku VI., ve kterém je komentován zbytek závazků z právních jednání, dále závazky z deliktů a závazky z jiných právních důvodů (bezdůvodné obohacení a nepřikázané jednatelství). V šestém svazku jsou pak dále komentována ustanovení společná, přechodná a závěrečná. Pozornost určitě upoutá v pátém svazku komentář k všeobecným ustanovením o závazcích z pera prof. Pelikánové a dr. Roberta Pelikána. Je kritický k textu zákona, ale jak jsem již uvedl shora, i zde oba autoři nabízejí v podstatě vždy výkladové východisko. V šestém svazku je nepochybně pro praxi velmi zajímavá pasáž věnovaná náhradě škody, kde je zejména cenný výklad k povinnosti nahradit škodu, který zpracoval dr. Vojtek a dr. Hrádek. Bez povšimnutí nelze přejít výklad

k ustanovením společným, přechodným a závěrečným. Specifickou pozornost je namíste věnovat přechodným ustanovením k věcným právům a k dědickému právu.

Komentář Wolters Kluwer je komplexním dílem, které významným způsobem přispívá k výkladu nového soukromého práva, jež v podobě nového občanského zákoníku doznalo radikální změny proti dosavadní úpravě. Je vhodnou pomůckou pro advokáty, notáře a soudce, kteří nejvíce přicházejí profesně do styku se soukromým právem.

V Říčanech dne 6. 8. 2015

JUDr. Jiří Nykodým